

Kevin Janssen (vooraan) geeft zich bijna helemaal bloot in deze bewerking van het gelijknamige boek van Jonathan Littell.

De mens achter de SS'er

Pakkende theaterbewerking van 'De Welwillenden' nuanceert de schuldvraag van de Tweede Wereldoorlog

Er is veel geschreven en getoond over Wereldoorlog II. Maar toen Jonathan Littell een vuistdikke roman met het perspectief van een SS'er uitbracht, deed dat stof opwaaien. De theaterbewerking is opgevat als een even groot magnum opus als het boek zelf.

MAGALI DEGRANDE

Na *Maria Stuart* en *Hamlet* vs. *Hamlet* is *De Welwillenden* de derde samenwerking tussen het Antwerpse Toneelhuis en Toneelgroep Amsterdam. Dat brengt het kruim van een onbespelijk Lage Landen op één podium. Het drie uur durende stuk ligt evenwel in de eerste plaats op de schouders van een onbespelijk Hans Kesting (Toneelgroep Amsterdam) die het fictieve hoofdpersoon Max Aue vertolkt. Hij blikt terug op zijn carrière als SS'er en dat gaat gepaard met de ene nachtmerrie na de andere. Op een pakkende manier toont regisseur Guy Cassiers wat een mens langzaam maar zeker in de richting van de waanzin stuwt, tot

er geen weg meer terug is. Ook het decor van modeontwerper Tim Van Steenberghe heeft een niet te onderschatten aandeel in die verbeelde krankzinnigheid. Terwijl het noise-achtige geluid aanzwelt en er zich op het projectiescherm achter Aue vage, bleke gezichten aftekenen, zakt er op een bepaald moment een blok met dreigende messen in blikkerend metaal tot vlak boven het speelvlak. Net omdat het verhaal van de Tweede Wereldoorlog al zo vaak is verteld, is de vorm waarin het gezeten wordt zo belangrijk. En de vorm van *De Welwillenden* zit goed: koude rillingen zijn nooit ver weg. In de nachtmerrie die Aue her-

haalderlijk kwelt, zit hij op een overstromende toiletput, zonder mogelijkheid daar weg te kunnen.

De stront aan de knikker in het werkelijke, niet gedroomde verleden, stinkt evenwel nog harder: Aue heeft ontelbaar veel moorden op zijn geweten, en wil, zonder dat hij spijt heeft van de diepe groeven op zijn kerfstok, alles voor zichzelf ordenen. Knap hoe hij het publiek bij het begin van het stuk, met de zaallichten nog aan, rechtstreeks aanspreekt. "U kunt onmogelijk zeggen dat u nooit zal doden. Enkel dat u hoopt het

'De Welwillenden', nog tot 23 maart in Antwerpen, daarna op Vlaamse en internationale tournee tot januari 2017.

nooit te doen. Aan welke kant van het geweer u uiteindelijk belandt kan gewoon een kwestie van toeval of van aanleg zijn." Als Kesting vervolgens ook suggereert dat er op elk moment een man met een geweer de schouwburg kan binnenstapen, is de link met de aanslagen in de Batsolan snel gelegd. De wereldoorlog was nog nooit zo dichtbij.

Mens-zijn

Niet als in het boek, krijgt de schuldvraag in deze theaterbewerking nogal wat extra schakeringen. Niets is zwart of wit, maar alles moet in vraag gesteld worden. De Italiaanse Jood Primo Levi vroeg zich in zijn volprezen oorlogsverslag uit 1947 af of iemand na een verblijf in een concentratiekamp nog een mens kan genoemd

■ De voorstelling duurt 3 uur, maar spel en tekst vormen gelukkig een strak geheel.

worden. Het is die vraag die nagalmt in *De Welwillenden*. Als Joden na een concentratiekamp beroofd zijn van hun mens-zijn, hoe zit dat dan bij een SS'er? Wat doet de oorlog met iemand als Max Aue? Het antwoord mag duidelijk zijn: ook Max Aue is - of in ieder geval was - een mens. Na dit stuk zie je voor het eerst dat de gaskamers naast gruwelijk wreed, ook een poging waren om de SS'ers tegen zichzelf te beschermen. Het

anonieme karakter ervan deed hen het werk langer volhouden dan wanneer ze oogcontact hadden met hun slachtoffers. *De Welwillenden* is geen stuk om vrolijk van te worden. Maar als oorlogsepos dat zowel geschiedenis als universele, filosofische vragen uitdraagt, kan dit tellen. Decor, spel en tekst vormen één strak geheel dat genoeg dynamiek heeft om dit breed uitwaaiende verhaal drie uur lang te schragen.